

Grygier, Tadeusz

Sumariusz akt naczelnej władzy Prus Księżęcych "Etats-Ministerium" [cz. 10]

Komunikaty Mazursko-Warmińskie nr 3, 466-472

1967

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

SUMARIUSZ AKT NACZELNEJ WŁADZY PRUS KSIĄŻĘCYCH
„ETATS-MINISTERIUM”¹⁰⁾

— Reskrypt z dnia 7 grudnia 1795 roku w sprawie wdowy Marli Długokońskiej, sprzedającej część swego majątku (3 włók) Rywoczyn koło Działdowa mieszczaninowi Chrystianowi Nadrońskiemu (106, d, R).

Burglehn²⁴² — zwierzchność sądowa.

— Edykt w sprawie zakazu skupywania stanowisk mieszczzańskich. Reskrypt z 31 sierpnia 1784 r. (132, a).

Burschen²⁴³ — pomocnik.

— Zasady prawne postępowania z majątkiem ruchomym pomocników rzemieślniczych, którzy przenieśli się do krajów obcych. Reskrypt z 15 lipca 1763 r. w sprawie pomocników rzemieślniczych przebywających w Gdańsku (32, d, 2, Danzig).

Calende — prestacje (świadczenia).

— Na terenach komornictw polskich (*die Polnischen Aemter*) prestacje zbożowe (*Calende Getreide*)²⁴⁴ należy mierzyć według dawnej miary starej kwarty (*alter Viertel*)²⁴⁵ jako 26 $\frac{1}{2}$ Staf obliczane. Reskrypt z 8 marca 1790 r. w sprawie rektora Czygana z Ostrokołów, pobierającego nadmierne świadczenia od sąsiednich wsi (*eingehobene Petition*)²⁴⁶ (93, d, o).

— Chłopi chełmińscy z Thelken skarżą się na nadmierne świadczenia ściągane na rzecz kościoła i duchowieństwa ełckiego. Reskrypt z 13 maja 1782 r. (93, e, e).

— Diakon ełcki Gisevius (1780 r.) występuje przeciwko posiadzielowi szlacheckich dóbr w Baltkowych, Piszkach oraz Regielnicy opierającym się uiszczeniu tzw. petycji (*Petition*) oraz deputatu drewna opałowego (93, e, e).

— Niektóre królewsczyny również odmawiają regulowania dla duchowieństwa przewidzianych prestacji (*Calende*) (55, d, W).

²⁴² *Burglehnrecht* oznacza sąd przed panem zwierzchnim, lennym. Sąd ten był prowadzony przy tzw. otwartych drzwiach.

²⁴³ Pod pojęciem *Bursche* rozumiano tych wszystkich, których do pracy przyjmowano razem ze wspólnym zamieszkaniem.

²⁴⁴ Pod pojęciem *Calende* rozumiano świadczenia ludności na rzecz kościoła i szkoły.

²⁴⁵ *Viertel* = podstawowa miara dla zboża i innych wysuszonych towarów.

²⁴⁶ *Petition* znana jako podstawowy podatek na rzecz szkoły.

— W sprawie polskiego duchownego w Węgorzewie księdza Friczewskiego, który składał skargi na mieszczan na nieuiszczanie przez nich należnych za zięciów oraz za służbę należnych prestacji (tzw. *Haber Calende Geld*). Okólnik Komisji Sprawiedliwości Powiatu Węgorzewskiego (*Kreis Justitz — Commission*) z 18 grudnia 1790 r. (39, b).

— Nowa regulacja prestacji (*Calende*) oraz świadczeń (*Petition*). Reskrypt z 19 stycznia 1714 r. (4, a). Ustalenie prestacji dla katolickiego duchownego w Kalinowie (powiat olecki) oraz ustalenie zboża jako deputatu dla duchownych i nauczycieli (39, b). Ustalenie prestacji w formie przewozu dla duchownych (34, d, m).

— Ustalenie nowej tzw. małej prestacji (*kleine Calende*) dla duchownych i nauczycieli (47, e). Toż samo w komornictwie szymbarskim (128, e).

— Ustalenia dotyczące regulowania prestacji na św. Michała w zakresie tzw. prestacji mieszkaniowej (*Wohnung Calende*) (39, b).

— Prestacje (tzw. *Cummeter — Calende*) dla litewskiego kościoła w Kłajpedzie (98, e).

— Pobierane przez duchownych powiatu natangskiego prestacje (tzw. *Calende Habers*) od parobków (39, b).

— W sprawie pobierania prestacji określanych jako *calende* od pustkowi (tzw. *Ausschuss — Huben*) na terenach komornictw piskiego i drygalskiego (41, a).

— Prestacje gminy w Awejdach (130, d, a).

— Senior kościoła w Cintach pastor Burow zobowiązany jest dzielić się prestacjami ze swoim adjunktem Holsteinem (10, e, 2).

— Spory między duchownymi, nauczycielami a mieszkańcami wsi w sprawie regulowania prestacji (tzw. petycji i *calende*) (39, b).

— Regulowanie *calende* w postaci drewna opałowego w polsko-natangskich komornictwach. Spór ludności z proboszczem Pisańskim w Węgorzewie (8, e).

— Reskrypt z 24 października 1764 r. w sprawie regulowania prestacji na rzecz duchownych (39, b, vol. II).

— Prestacje na rzecz wdowy po duchownym Ciale z Muszak (100, d, m).

— W sprawie regulowania prestacji z ziemi zlikwidowanych folwarków (Naujeningken oraz Hasenstein) (118, d).

— Reskrypt regulacyjny w sprawie *calende* dla duchownych z 25 października 1754 r. (39, b, vol. I).

— Prestacje z komornictw Rybaki i Nowy Dwór (39, b, vol. I).

— Prestacje na rzecz organisty za granie na organach (55, d, n).

— W sprawie prestacji zbożowych (*Getreyde Calende*) (104, d, 9).

— Prestacje ze Stradun (103, d, St.).

— Prestacje w Orzyszu (122, e, 3) oraz w Allenburg (137, e, 2), w Bartoszycach (115, e), oraz Rybakach (55, d, a).

— Prestacje z lnu i konopi (*Calende Flachs*) (12, e).

— Reskrypt konfirmacyjny w sprawie prestacji w komornictwie Rybaki z dnia 25 października 1754 roku.

— Tabele prestacyjne (39, I, vol. I).

— Określanie prestacji (*Calende*) zależne jest od dającego. Reskrypt z 26 września 1755 r. (39, b, vol. I).

— Prestacje dla poszczególnych kościołów i szkół w: Calussen (122, d, c), w Willkschken (118, dec.), w Engelau (137, d, e), w Elku (12, ee), w Srokowie (13, ee), w Dąbrównie (102, d, 2), w Grabowie (7, d, g), w Pizsu (58, e), w Stradunach (103, d, s), w Czychach (103, d, c).

— Ordynacja prestacji (*Kalende — Ordnung*). Reces wizytacyjny z 1638 r.

— Ordynacja prestacji (*Calende — Ordnung*). Regulatyw z 30 lipca 1736 r.

- Odmowa płacenia prestacji przez poszczególne wsie (118, d, b).
- Prestacje dla pastora Gotszewskiego z Miłomiłyna (116, d, L).
- Wskazówki dotyczące instytucji prestacji (*Prediger Calende*) opracowane przez dra Hoffmanna w numerach 30 i 31 w „Intelligenz-Blätter” z 1742 r. (39, b, gen.).
- Rektor Dopatka z Muszak rezygnuje z prestacji (*Calende*) za rok 1802 (100, d, m).
- Nowe ustalenia prestacyjne dla szkół w 1804 r. (42, a, gen.).

C a f f é — kawa.

- Zwyczaj picia kawy przez kobiety podczas styp pogrzebowych. Zapoczątkowały ten zwyczaj uczestniczki pogrzebu kupca królewieckiego Sycklaua w 1679 r. (77, c, 2).
- Zniesienie tzw. Zarządu Tytoniowego oraz Palarni Kawy (*Tabaks-Administration und Caffé-Brauerrey Anstalt*)²⁴⁷. (20, f, T).

C a l l e n — urządzenie melioracyjne.

- W sprawie urzędzeń melioracyjnych w komornictwie Rybaki (34, g).

C a m m e r — urząd kameralny.

- Sprawy wymiaru sprawiedliwości Kamera Wojenno-Skarbowa w Królewcu winna pozostawić w dyspozycji Rządu Prusko-Wschodniego (Rządowi Pruskiemu). Reskrypt królewski z 30 maja 1740 r. w aktach sprawy opiekuńczej nad dziećmi (34, j).
- Sprawy *in delictis carnis*²⁴⁸ załatwia również Litewska Kamera Wojenno-Skarbowa (w Gąbinie). Sprawa dotycząca Jarka Stulo oraz Barbary Jędrzejaszczykówny (33, b).
- Zarządzenie Kamery Wojenno-Skarbowej w sprawie nakładania kar pieniężnych na miasta. Zarządzenie z 1748 r. (32, b).
- W sprawie przyspieszenia trybu dostarczania sprawozdań z komornictw dla Kamery Wojenno-Skarbowej (4, d).
- Szkoły na terenie tzw. miast wiejskich (*Land — Städten*) mają być budowane przez Kamerę wspólnie z mieszkańcami tych miast (*Bürgerschaft*). Reskrypt królewski z 30 marca 1736 r. (41, a vol. I).
- Budowa kościołów i szkół z zebranych datków (*Collecten*) musi być prowadzona pod kierownictwem Kamery Wojenno-Skarbowej. Reskrypt z 4 kwietnia 1751 r. Akta w sprawie kolekt (41, c).
- Regulatyw (*Reglement*) w sprawie ustalenia, które przedmioty z wymiaru sprawiedliwości należą do Kamery Wojenno-Skarbowej, które do Kolegiów Sprawiedliwości (*Justitz-Collegii*), a które do rządu pruskiego. Poczdam 19 czerwca 1749 r. (59, a).
- Specyfikacja spraw nadzwyczajnych wpływających do kancelarii tajnej Kamery Wojenno-Skarbowej (19, b).
- Analiza ekonomiczna rachunków komornictw dokonana przez Kamerę Wojenno-Skarbową (123, b).
- W sprawie autoryzowania reskryptów wydanych przez Litewską Kamerę Wojenno-Skarbową (121, e).

²⁴⁷ Kawa jako napój używana była w Prusiech Książęcych dopiero pod koniec XVII wieku.

²⁴⁸ Zbrodnie, za które grozi kara śmierci.

- Ostre wystąpienie Litewskiej Kamery Wojenno-Skarbowej przeciwko rządowi pruskiemu w sprawie zarazy wśród zwierząt. Pismo z 19 lutego 1752 r. (108, b, vol. VI).
- Zakaz pobierania pieniędzy (jakichkolwiek) od podwładnych urzędników, kupców oraz Żydów przez członków Kamery Wojenno-Skarbowej oraz kolegów sprawiedliwości. Reskrypt z 1752 r. (61, d, gen.).
- Spory między Królewską Kasą Stypendialną (*Königsbergsche Stipendien Casse*) a Urzędem Kameralnym miasta Królewca (*Königsbergsche Stadt Cämmerey*) zarządzającym funduszami stypendialnymi zarządów miejskich Królewca (135, a).
- Starcia między Rządem Pruskim a Litewską Kamerą Wojenno-Skarbową o sprawy majątkowe w Księstwie Serrey. *Vid. Acta in Sache von Konarski wegen der Serreyschen Güther Avisantzen und Burluni* (131, a).
- Spory graniczne między Księstwem Taurogów a polską wsią Raczkii (131, gg).
- Spory na tle opieki lekarskiej w Wielkim Szpitalu w Królewcu nad Solnogradzianami (73, f, generalia).
- Ustalenie trybu urzędowania decernentów Kamery Wojenno-Skarbowej w stosunku do działalności radców miejskich (19, a).
- Sprawy budżetowe prowadzone przez rząd pruski nie mają być prowadzone w imieniu królewskim. *Vid. Titulatur der Acten Cammer* (6 a, 1).
- Sprawy kontroli finansowej działalności Rządu Pruskiego przez Kamery Wojenno-Skarbową w Królewcu. Reskrypt z 29 września 1670 r. (87, e).
- Sprawy angażowania kopistów do rządu pruskiego (19, b).
- Sprawa zaangażowania trzeciego woźnego (*Ministerialis*) w Kameronie Królewskiej — rok 1712 (19, b).
- Kamera Wojenno-Skarbowa żąda, by również umowy uzgadniano z jej punktem widzenia. Reskrypt z 19 stycznia 1714 r. (4, a).
- W sprawie komasacji poszczególnych urzędów komorniczych. Reskrypt z 19 stycznia 1710 r.
- Urzędów komorniczych nie należy obsadzać kapitanami (*Hauptleuthen*). Reskrypt z 15 grudnia 1703 r. *Vid. Acta wegen der Hauptleuthe zu Georgenburg* (46, b).
- Sprawy kryminalne załatwiane przez Kamery Wojenno-Skarbową (142, e).
- Kamera Wojenno-Skarbowa nie ma angażować na stanowiska pisarzy ludzi pochodzących ze szlachty (54, e).
- Sprawy kameralne nie podlegają sądowi nadwornemu (61, a, 7).
- Organizacja jurysdykcji urzędów komorniczych (4, c, 1).
- Organizacja instytucji pisarza komornictwa. Rezolucja w aktach sejmikowych z 28 lipca 1623 r.
- Doradcą finansowym i skarbowym komornictw zostali doktorzy Lau oraz Zetzke (32, a).
- Przesunięcie wielu spraw do załatwienia wypływających z dawnych funkcji naczelnego burgrabiego na departament Kamery Wojenno-Skarbowej w Królewcu. Reskrypt z 27 kwietnia 1730 r. *Actis wegen der Oberburggräffliches Amts* (121, b).
- Organizacja Kamery Wojenno-Skarbowej na Litwę (w Gąbinie) oraz departamentu gąbińskiego (21, aa).
- Ustalenie rangi służbowej poborców podatkowych oraz komisarzy miejskich (15, a).

— Duchowni załatwiający sprawy w Kamerze Wojenno-Skarbowej najpierw winni meldować się albo w kapitanacie lub w rządzie pruskim (37, a).

— Przyjazdy urzędników z terenu Prus Książęcych do Królewca winny być awizowane. Reskrypt z 22 kwietnia 1724 r. (59, a).

— Tabele spraw procesowych należących do zadań radcy skarbowego (*advocato fisci*) Kamery Wojenno-Skarbowej (32, e).

— Sąd Nadworny przekazuje rozpatrywanie spraw ekonomicznych Kamery Wojenno-Skarbowej (60, a).

— W sprawie organizacji urzędników sprawujących nadzór nad wylaniem bursztynów na brzegach morskich. *Wegen der Strand Reuther*²⁴⁹, *Commer Knechte und Unterförster Execution von denen bey den Kirchen und Schulen zu praestierenden Schaarwercken* (41, a).

— Kamera Wojenno-Skarbowa rezygnuje z zatwierdzania kontraktów w sprawie budowy kościołów. *Vid. Missive vom 30 September 1776 in Actis die Reparation der Pfarr- und Schul — Gebäude in Benheim betr. 1775* (7, d).

— Kancelaria berlińska stara się przesunąć sprawy z gestii rządu pruskiego na Kamerę Wojenno-Skarbową (21, aa).

— Konwencja w sprawie zniesienia prawa emigracyjnego (*Ausschosse*), zawarta między Koroną Polską a Prusami dotyczy wszystkich dziedzin życia, jest generalna i dotyczy nie tylko fiskusa królewskiego, a również innych organów wymiaru sprawiedliwości jak i magistratur miejskich. Reskrypt z 31 października 1777 r. (32, d, 2 Pohlen gen.).

— Nauczyciele i duchowni opłacani z kasy państwowej (dominialnej) muszą uzyskać nominacje od Kamery Wojenno-Skarbowej (15, b).

— Członkowie magistratów oraz urzędnicy chłopów chełmińskich i wolnych kmieci zobowiązani są również do świadczenia przewozu i podwozu oraz szarwarków dla budowy kościołów i szkół, bez każdorazowego zawiadomienia o powyższym Kamerę Wojenno-Skarbową. *Missiva z 7 czerwca 1779 r. skierowane do Kamery Gąbińskiej* (41, a).

— Kamera Wojenno-Skarbowa w Gąbinie ma prawo używania tytułu „Królewskiej” (21, aa).

— Obowiązek dostarczania wykazów inwalidów otrzymujących zaopatrzenie z Kamery Wojenno-Skarbowej. *Vid. Actis wegen Versorgung der Invaliden zu Küstern Hochzeit und Leichen Bittern, zwischen Kurschten Dienern* (93, f, e).

— Instrukcja dla Kasy Kameralnej (*Ober — Rechen — Cammer*). Reskrypt z 9 maja 1782 r. (41, a).

— Tzw. „właściwość feudalną” (*Pertinens*)²⁵⁰ można oddzielić od nierucho-

²⁴⁹ *Strandreiter* oraz *Strandverwalter* to w Prusiech Książęcych urzędnicy państwowi, nadzorujący zbieranie wyrzucanych przez morze bursztynów na brzeg (*Strandbeidiente*).

²⁵⁰ Są to tzw. *pertinentiae feudales* oraz *pertinentiae feudi*. Pierwsze oznacza tzw. właściwość feudalną (*Pertinenzeigenschaft*) przy lennach ustalonych przez pana lennego. Drugie oznacza tzw. właściwość alodialną *Allodial-eigenschaft*) rozumianą jako uwalnianie od ciężarów, które nałożone zostały na lenno. Wszystkie te pertynencje należały do ogólniejszej grupy przywilejów i ciężarów lennych (tzw. *Accession = accesio*). *Accession* dzielono na „rzeczy przynależnościowe” (*Nebensachen*) oraz na tzw. *prawo nabywania* (*Anwachungsrecht*). „Rzeczy przynależnościowe” dzielono na przywileje (*vortheilhafte Accession*) oraz na zobowiązania (*nachtheilige Accession*). Przywileje (*causa rei, commoda*) obejmowały tzw. pertynencje związane z jakąś nieruchomością, a więc przy zmianie prawa własności przechodzące na nowego właściciela. Zobowiązania (*incommoda rerum*) obejmują ciężary (*onera*), obowiązki i koszta.

mości bez wiedzy Kamery Wojenno-Skarbowej. *Actis wegen Theilung und Zerreiſſung der Güther* (23, b).

— Korespondencja z państwami zagranicznymi w sprawie dezertorów ze służby wojskowej należy do gestii *Etats — Ministerium*, a nie do Kamery Wojenno-Skarbowej. *Vid. Acta wegen eines in Lithauen sich aufgehaltenen Russen, welcher dem Gouvernement in Riga nicht allein angezeigt, sondern auch demselben bereits verabfolgt sein soll* (4, u).

— Przyznanie prawa nakładania mandatów (*mandata*²⁵¹) Prusko-Wschodniej Kamearze Wojenno-Skarbowej, Deputacji Sprawiedliwości (*Justitz — Deputation*) na komornictwa dziedziczne (*Erb — Aemter*) oraz sądy patrymonialne (21, ak).

— Sprzedaż prawa dzierżawy dziedzicznej (*Erb — Pacht — Recht*) majątku Werderhott należącego do Królewieckiego Domu Sierot na rzecz komornika Rochowa oraz na rzecz Prusko-Wschodniej Kamery Wojenno-Skarbowej w Królewcu (73, 2, e).

— Próby ustalenia formy i stylu pism urzędowych, jakich używać mają rząd wschodniopruski oraz Kamera Wojenno-Skarbowa w pismach skierowanych do Kolegium Handlowego (*Commercién Collegium*) czy do powiatowych komisji sprawiedliwości oraz do urzędów skarbowych. Reskrypt z 25 kwietnia 1789 r. (59, a).

— Kamera Wojenno-Skarbowa sprzeciwia się udzielaniu pożyczki z fundacji (*piorum corporum*) przez Magistrat Królewiecki z zabezpieczeniem tylko hipotecznym. Chodzi o pożyczkę w wysokości od 14—20 000 guldenów (70, e).

— W sprawie ewentualnej organizacji Kamery Wojenno-Skarbowej w Poznaniu w oparciu o Kamerę w Królewcu. Chodzi o organizację tzw. Prus Południowych w 1793 r. (111, a).

— W sprawie organizacji studiów nauk politycznych (*Cammeralistischen Studien*) na Uniwersytecie Królewieckim²⁵². (13, g, h).

— W sprawie ustalenia siedziby Kamery Wojenno-Skarbowej dla Prus Południowych w Płocku w 1795 r. (111, a).

— W sprawie organizacji Kamery Wojenno-Skarbowej w Białymstoku dla Prus Nowo-Wschodnich w 1796 r. (111 a).

²⁵¹ *Mandatum* oznaczało w praktyce sądownictwa patrymonialnego postępowanie sądowe (*Mandatumprocess*) bez wytoczenia rozprawy sądowej (tzw. *summarische Verfahren*). Wyrok takiego sądu albo nie zagrozi karą (*mandatum inhibitorum*), albo zagrozi karą (*mandatum praecipivum*), względnie anuluje karę (*mandatum cassatorium*). Tego rodzaju sądownie mandata mogły być warunkowe i bezwarunkowe (*mandata sine et cum clausula*).

²⁵² Chodzi o zorganizowanie studium nauk ekonomicznych i polityczno-administracyjnych przez Chrystiana Jakuba Krausa. W 1794 r. opracował on memoriał w sprawie urządzenia katedry ekonomicznej na Uniwersytecie Królewieckim. Stwierdzał w nim, że studenci od dawna się interesowali tą dziedziną nauki, ale nie tyle z zainteresowań naukowych, ile z przekonania, że kariera urzędnicza będzie wymagała najmniej wysiłku i równocześnie dawała najwięcej możliwości kariery politycznej. Studenci poważnie traktujący swe studia administracyjne mieli możliwość studiowania wielu nauk pomocniczych i głównych, by zdobyć zawód dobrego administratora. Z Królewca wyszło wielu dobrych zarządzających życiem Prus Książęcych. Niemniej stwierdzano, iż liczba dobrych administratorów i to ze znajomością nauk ekonomicznych była minimalna w stosunku do stale zwiększających się potrzeb Księstwa. Stąd projekt utworzenia studium nauk politycznych i ekonomicznych na Uniwersytecie. Studium to miało objąć nauki rolne (polityki rolnej), technologię oraz naukę handlu, dalej przyrodę, matematykę, chemię, nauki teorii policyjnej, gospodarki państwowej oraz skarbowej i finansowej.

— Kamera Wojenno-Skarbowa żąda od miast i karczmarzy udowodnienia posiadania wyłączności prawnej propinacji (*Wein und Miethschank*) i to od kamer miejskich ²⁵³, (19, c).

— Kamera Wojenno-Skarbowa ma pośredniczyć we wszystkich sprawach Mistrza Budowlanego (*Landbaumeister*) dotyczących budowy kościołów i szkół. Rozporządzenie z 1802 r. (12, ee).

— Prowincjonalnemu Dyrektorowi Budowlanemu (*Provincial — Bau — Director*) przy Litewskiej Kamerze Wojenno-Skarbowej przyznano tytuł radcy wojennego i skarbowego. Rok 1800 (15, b).

— Spory między szlachtą a chłopami o dostawy żywności. Akta procesowe Sejmu Prowincjonalnego przekazane Deputacji Sprawiedliwości Kamery Wojenno-Skarbowej Prus Zachodnich w 1804 r. (19, a).

— Wykaz dochodów wpływających do kasy królewskiej z komornictw departamentu Kamery Królewieckiej (5, a).

— Dyrektorzy rosyjscy kierujący kamerami wojenno-skarbowymi w Prusach w 1758 r. (21, bb).

— Koszty związane z przeniesieniem registratury finansowej Kamery Królewieckiej (6, a).

— Wyposażenie materiałowe registratur, kalkulatur (*Calculaturen* ²⁵⁴) oraz kancelarii Kamery Wojenno-Skarbowej w Królewcu (21, a).

— Ustalenie funduszu inwestycji budowlanych na budownictwo królewskie od Zielonych Świąt 1758 r. do Zielonych Świąt 1759 r. (6, a).

— Ustalenie stylu urzędowego dla pism kamer wojenno-skarbowych dotyczących spraw zarządzania oraz gospodarzenia terytorium (19, aa).

— Spory Litewskiej Kamery Wojenno-Skarbowej z komendantem okupacji rosyjskiej w Kłajpedzie, pułkownikiem Suworowem ²⁵⁵ w sprawie nieprawnie wydanych przez tego ostatniego rozporządzeń dla urzędników, bez wiedzy Kamery Wojenno-Skarbowej (21, d, d).

— W razie nieobecności pułków (wojska) zaświadczenia zezwalające na małżeństwa dla synów chłopskich dziedziczących ziemię, wydaje Kamera Wojenno-Skarbowa (40, f).

— W sprawie uprawnienia dla Kamery Wojenno-Skarbowej do używania na blankietach pism tytułu „królewskiej”. Rok 1759 (21, a, a).

— Wypłata zaliczek pieniężnych na budowę kościołów dokonywana ma być nie w Kamerze Wojenno-Skarbowej a u Rządu Pruskiego (41, a).

— Kamery wojenno-skarbowe upoważnione są do zatwierdzania stanowiska kapelanów w miastach wiejskich (*Land Städten*). Zob. *Acta wegen des Diaconats zu Saalfeldt 1753* (117, ee).

— Sprawa aprobaty (podpisów) na pismach Litewskiej Kamery Wojenno-Skarbowej (21, aa).

— Rosyjscy kierownicy urzędów pruskich (21, bb).

— Uposażenie dla pracowników kancelarii, kalkulatur i kameralistów (14, b).

C.d.n.

²⁵³ Wyszynk wina (*Weinschank*) wydierżawiał zwykle pan lenny lub rada miejska. Prawo wyszynku wina zewnętrznie oznaczano wywieszeniem przed sklepem sztucznego wieńca z winnej latorośli. Prawo wyszynku uprawniało do sprzedaży wina w drobnych ilościach. Istniały również tzw. ograniczenia wyszynku (*Weinhandlungszwang*).

²⁵⁴ *Calculatur* oznaczało komórki urzędu sprawdzające rachunki oraz prowadzące księgi rachunkowe (buchalterię) zwane *Calculationsbücher*.

²⁵⁵ Piotr Aleksy Wasiliewicz Suworoff rozpoczął wojnę siedmioletnią jako kapitan i po walkach pod Zorndorf, Kunnersdorf i Kołobrzegiem mianowany został pułkownikiem.